

MƏTBUAT ÜÇÜN HESABAT

Layihənin yaranma zəminləri

2005-ci il, Aprel ayının 1-dən etibarən "Transparensi İnterneşnal" Təşkilatının Azərbaycan bölməsi MDB ölkələri arasında ilk olaraq Bakı mərkəzi ofisi və Gəncə regional ofisi ilə yeni – ALAC (İctimai maraqların qorunması və hüquq müdafiə mərkəzi) layihəsini həyata keçirir. 1 İyul 2006-cı il tarixdən etibarən Lənkəran regional ofisi, 1 Avqust 2006-cı il tarixdən isə Quba regional ofisi fəaliyyətə başlamışdır.

Vətəndaşlar aşağıdakı telefonlar vasitəsilə mərkəzlərə müraciət edə bilərlər
Qaynar xətt Bakı 088 707 07 07 və yaxud (12) 497 68 15
Qaynar xətt Gəncə 088 202 02 02 və yaxud (22) 59 05 92
Qaynar xətt Lənkəran 088 303 03 03 və yaxud (171) 4 08 94
Qaynar xətt Quba 088 404 04 04 və yaxud (169) 5 14 37

Layihə ABA CEELI və Birləşmiş Ştatlar Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) (Bakı, Gəncə və Lənkəran mərkəzləri), eləcə də ATƏT-in Bakı ofisinin (Quba mərkəzi) grant dəstəyi əsasında həyata keçirilir.

Bu günlərdə ALAC layihəsinin Şəki şəhərində yeni regional mərkəzinin yaradılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu mərkəz ATƏT-in Bakı ofisinin dəstəyi ilə fəaliyyət göstərəcəkdir.

ALAC layihəsi bir sıra Mərkəzi və Şərqi Avropanın AB üzvlüyünə namizəd ölkələrdə uğurla həyata keçirilmişdir. Sözü gedən ölkələrdə bu kimi layihələr böyük rol oynayır və vətəndaşların korrupsiyaya qarşı müqavimətini təmin etməklə dövlətlərin korrupsiyaya qarşı mübarizəsini sürətləndirir.

ALAC layihəsinin məqsədi "Vətəndaşları cəmiyyətdə baş verən korrupsiya halları ilə fəal mübarizəyə cəlb etməkdir"

ALAC layihəsinin missiyası vətəndaşlara – korrupsiya şahidləri və korrupsiyanın qurbanlarına çevrilən hər bir kəsə pulsuz hüquqi yardım göstərmək və məsləhət verməkdir. Layihə zamanı göstərilən fəaliyyət inzibati və hüquqi şikayət, həmçinin vətəndaşlar tərəfindən qaldırılmış məsələlər nöqtəyi nəzərdən korrupsiya mexanizmlərinin monitorinqi prosedurlarına əsaslanır. Lakin layihə vətəndaşları məhkəmədə təmsil etmir və onların adından və ya onların nümayəndəsi kimi 3-cü tərəf şəxslərin qarşısında çıxış etmir.

Layihə üç istiqamətdə həyata keçirilir:

- Hüquqi məsləhət**
- Maariflənmə və məlumatlandırma**
- İctimai maraqların müdafiəsi**

Hüquqi məsləhət

vətəndaşlara öz hüquqlarının bərpası və müdafiəsi üçün effektiv hüquqi mexanizmlərin istifadə edilməsinə və dövlət orqanlarına müraciətlərin hazırlanmasına dair məsləhət verilməsi istiqamətində həyata keçirilən fəaliyyətdir.

Maariflənmə və məlumatlandırma

Anti-korrupsion maarifləndirmə fəaliyyətinə ALAC komandasının media və maarifçi partnyor qrupu ilə əməkdaşlıq şəraitində əhalini maarifləndirmək cəhdi ilə atdığı addımlar aiddir.

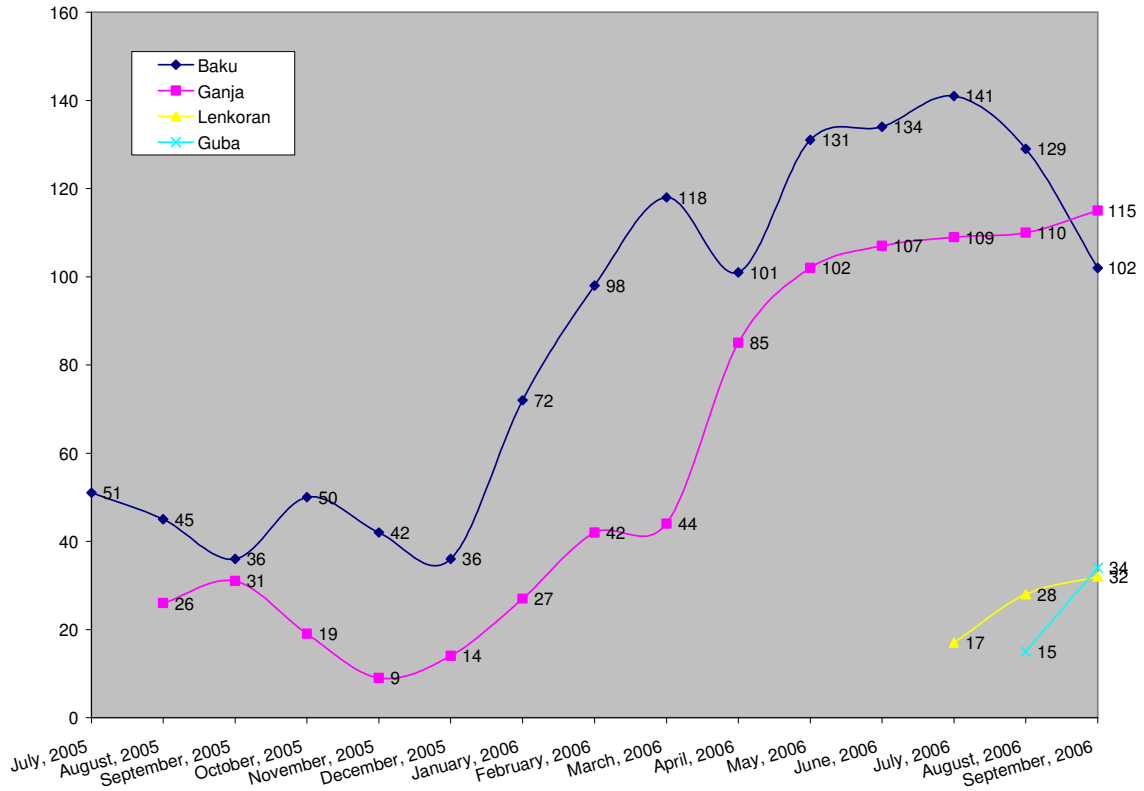
İctimai maraqların müdafiəsi

Müdafiə milli siyasətə, anti-korrupsiya qanunvericiliyə və korrupsiya aktlarına effektiv təsir, qarşısını alma, cəzalandırma istiqamətindəki bəzi təlimatlara təsir göstərmək məqsədi ilə hüquqi yardım və maarifləndirmə/məlumat fəaliyyətinin nəticələrinə əsaslanır.

Mərkəzlər haqqında məlumat

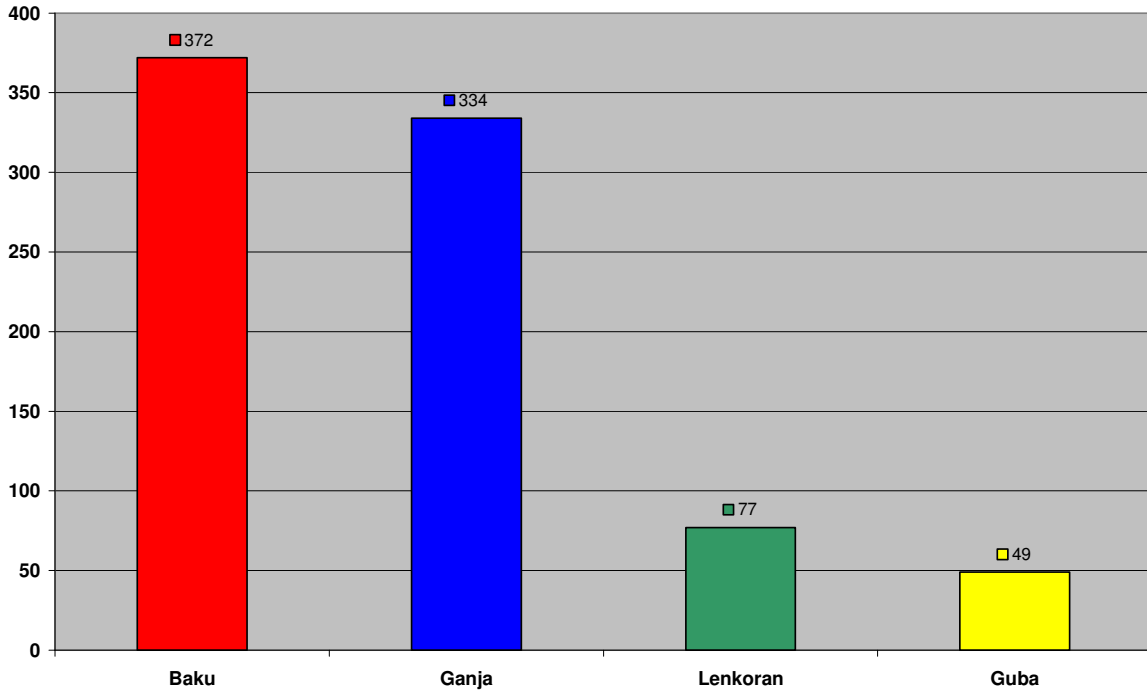
Şikayətlərin ümumi statistikas

Bakı ofisi 2005-ci il iyul ayının 1-dən, 1 Avqust 2005-ci il tarixdən Gəncə mərkəzi, Lənkəran mərkəzi 15 İyul 2006-cı il tarixdən və Quba mərkəzi 1 Avqust 2006-cı il tarixdən tam fəaliyyət göstərir. Bu hesabat layihənin 2006-cı il 1 Oktyabr tarixinə qədər olan nəticələrini əhatə edir. Bütün layihə boyu zənglərin ümumi sayı **2252** olmuşdur ki, bunlardan **1286** (57.1%) Bakı, **840** (37.3%) Gəncə mərkəzinə, **77**(3.4%) Lənkəran mərkəzinə və **49**(2.1%) Quba mərkəzinə daxil olmuşdur.

2006-cı ilin Avqust – Sentyabr aylarında daxil olan şikayətlərin sayı isə göründüyü kimi Bakı 372, Gəncə 334, Lənkəran 77 və Quba 49 idi. Aşağıdakı diaqram bu rübün statistikanı əks etdirir.

VI Rübün statistik məlumatları

Dövlət strukturlarının reaksiyası

Layihənin ilkin dövrlərində dövlət orqanları vətəndaşlar tərəfindən edilən şikayətlərə zəif surətdə cavab verirdilər. Layihənin əvvəlində bəzi dövlət orqanları hətta cavab verməkdən imtina edirdilər. Çox az halda dövlət orqanlarında qanun pozanlara qarşı tədbirlərin görülməsi müşahidə olunurdu.

Axırncı rüb ərzində «Transparency International» və Şəffaflıq Azərbaycan təşkilatının rəhbərliyi ilə bir neçə hökumət nümayəndələri arasında görüş keçirilmişdir. Görüşlər zamanı layihə ilə əməkdaşlığın zəifliyi və göndərilən müraciətlərə müvafiq qaydada cavablandırılmaması məsələləri bir daha müzakirə olunmuşdur. Həmin görüşlərin nəticəsində Şəffaflıq Azərbaycan təşkilatına və təşkilatın göndərdiyi müraciətlərə olan diqqət artmışdır.

Bundan əlavə, cavabsız, eləcə də tam və ya qismən razı olmadığımız müraciətlərə müvafiq cavabların alınması məqsədilə layihə tərəfindən təkrar məktublar göndərilmişdir. Xüsusilə axırncı rübdə həmin mütəmadi «xatırlatma» nəticəsində göndərilən şikayətlərin cavablandırılmasının kəmiyyət göstəricilərində nailiyyətlər əldə olunmuşdur.

ALAC tərəfindən göndərilən məktubların 107-nə cavab alınmışdır, belə ki, bütün layihə boyu göndərilən məktubların sayı cəmi 293 olmuşdur. Müqayisə üçün aşağıda verilmiş ötən rüblərdə əldə olunmuş rəqəmlərə nəzər salaq: V rübdə 65, IV rübdə 57, III rübdə 42 və nəhayət, II rübdə isə 22 cavab alınmışdır.

Digər tərəfdən, Hökumətin ümumdünya səviyyəsində korrupsiyaya beynəlxalq ictimaiyyətin münasibətinin dəyişməsi (Dünya Bankı və ABŞ prezidentinin korrupsiya ilə bağlı sonuncu bəyanatları) amilinə də ehtiramla cavab verməsinin mümkünlüyü ilə izah etmək olar.

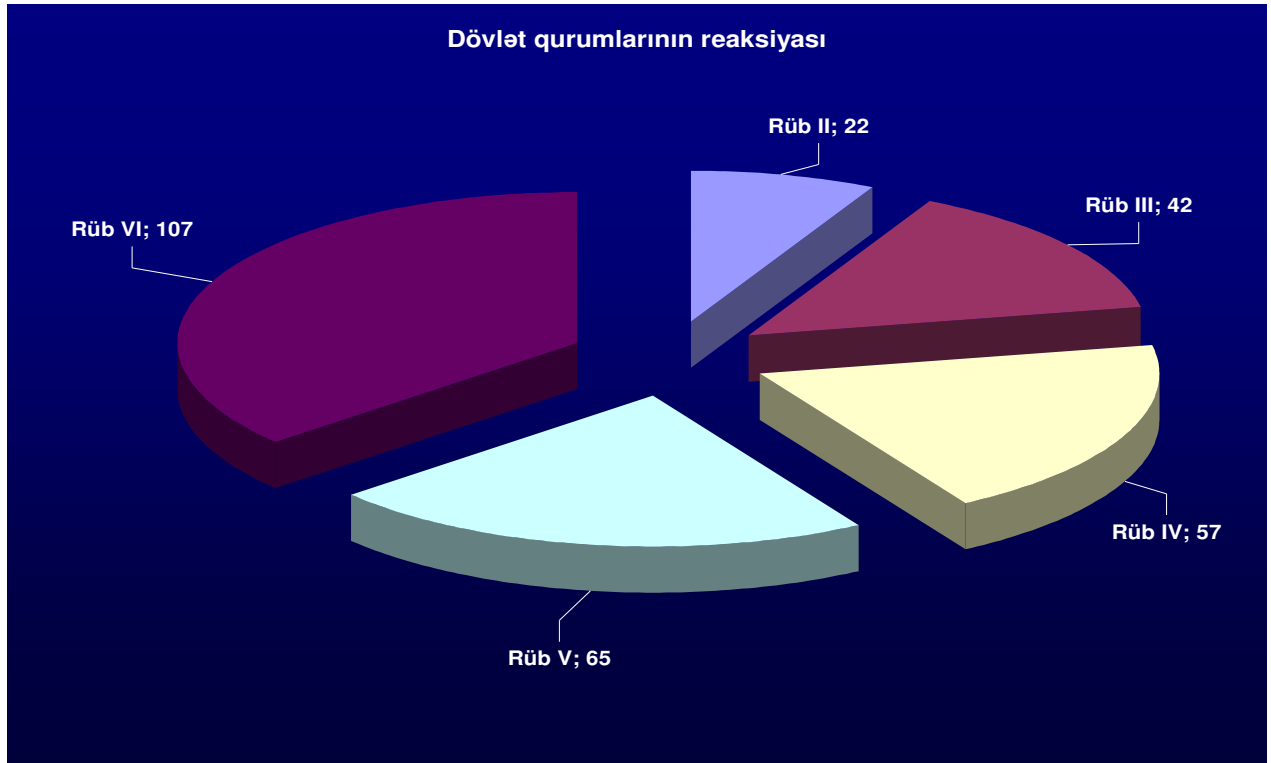
Göndərilən məktubların cavablandırılması nöqtəyi nəzərdən dövlət orqanlarında nəzərəçarpan fərq var. Məsələn, hüquq mühafizə orqanları ilə bağlı daxil olan şikayətlərin cavablandırılması müəmmalıdır. Onlardan çoxusu ya heç cavab vermir və ya hər hansı cavabın alınması üçün onlara müəyyən təsir göstərmək lazımdır (press konfrans, xatırlatma məktubları və s.), bəzən

yayındırıcı cavablar verir, əksər halarda isə məktubları birbaşa şikayət olunan məmura yönəldirlər.

Maraqlı faktır ki, digər dövlət orqanları (hüquq mühafizə orqanı olmayan) məktubları daha yaxşı cavablandırır: qanunda nəzərdə tutulmuş vaxtda cavab verirlər və əksər hallarda müraciətlərdə göstərilən məsələləri həll edirlər. Burada xüsusilə Sosial Müdafiə Fondu, Səhiyyə və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Təhsil Nazirliyini xüsusilə qeyd etmək olar.

Buna baxmayaraq bütün dövlət orqanlarında bir xüsusiyyət vardır: onlar korrupsiya hallarının mövcudluğunu təsdiq etmirlər.

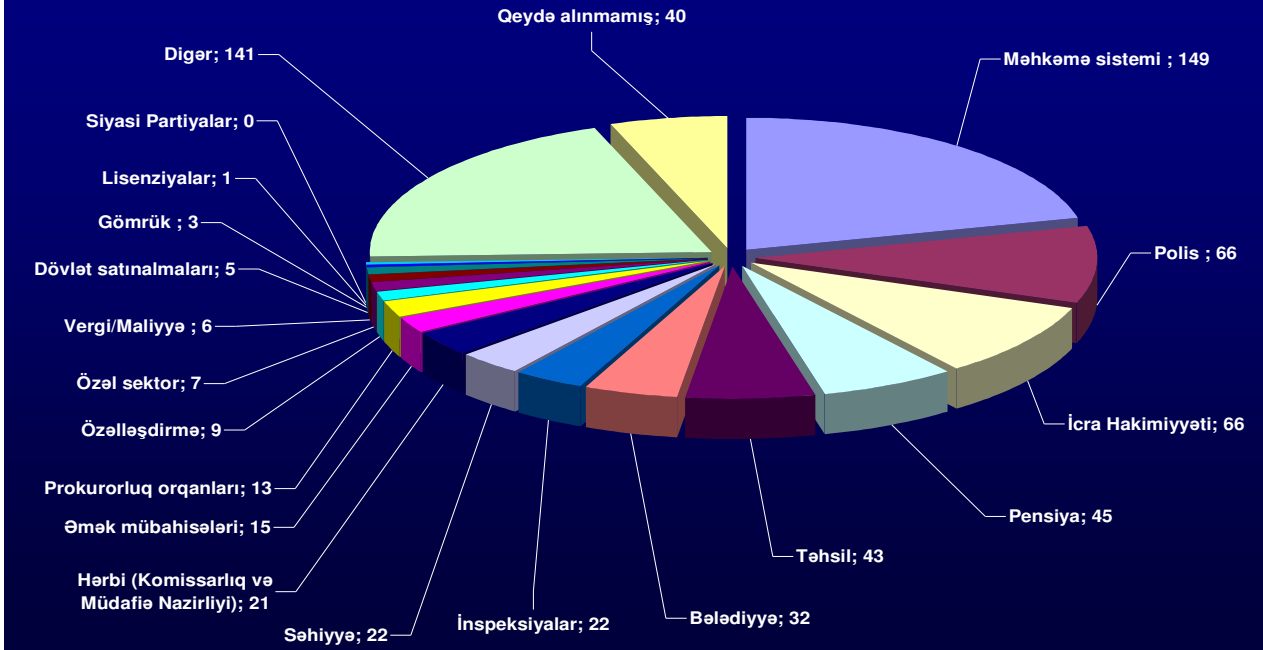
Ümumilikdə dövlət strukturlarının layihəyə reaksiyası kəmiyyət və keyfiyyət baxımından artmışdır, buna baxmayaraq dövlət orqanlarının layihəyə münasibəti hələ də balanslaşdırılmış deyildir: dövlət təşkilatları görüşləri əksər hallarda qəbul edir, onların bir çoxu ilə telefonla da əlaqə saxlamaq mümkündür, lakin əməkdaşlıq haqqında heç bir dövlət qurumu ilə hələ də rəsmi sənəd imzalanmamışdır.

Şikayətlərin daxil olduğu sahələr

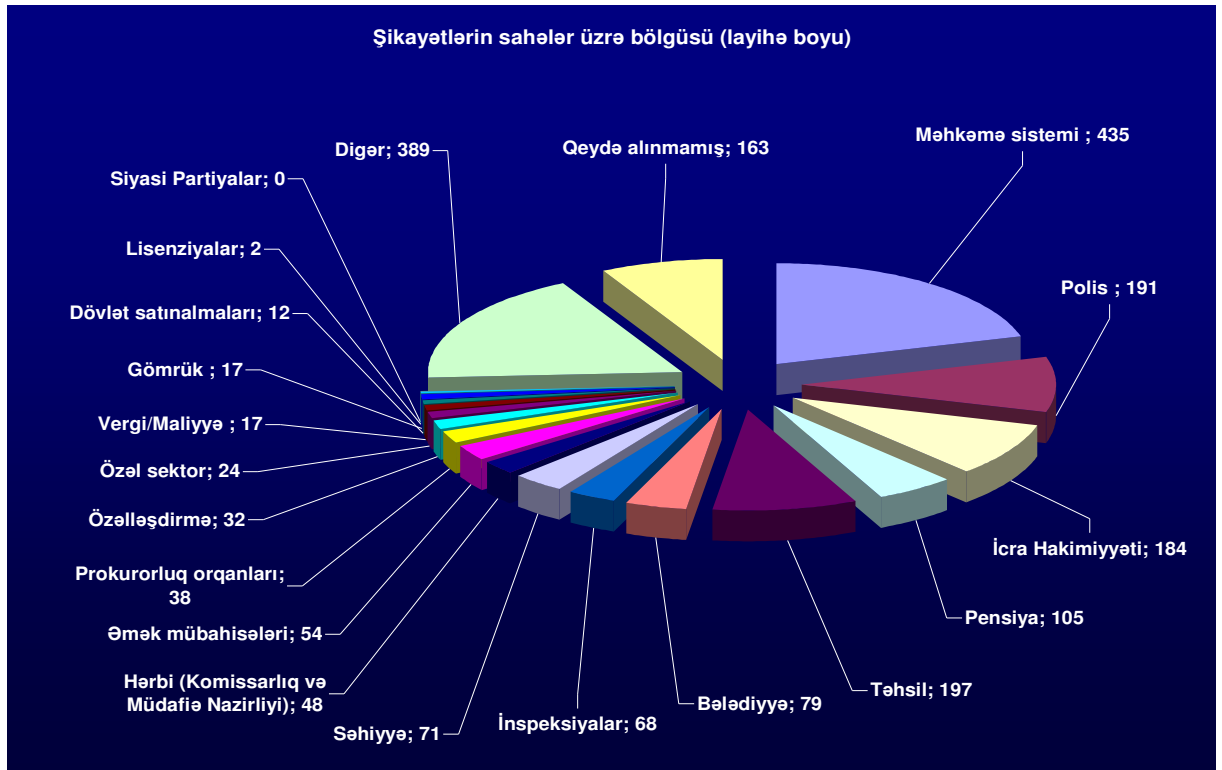
Bu rüb təhsil sahəsindən edilən şikayətlərin sayı azalmışdır. (yay tətilinə görə). Lakin, ötən rübdə olduğu kimi ictimaiyyətlə bağlı ən aktual sahələrdən edilən şikayətlər bu rüb də eynilik təşkil edir: məhkəmə sistemi (məhkəmə icraçıları da daxil olmaqla), icra hakimiyyəti, bələdiyyələr və polis. Bu rüb müavinət və özəl sektorla bağlı edilən şikayətlərin sayında cüzi artım müşahidə olunmuşdur.

Şikayətlərin sahələr üzrə göstəriciləri

Aşağıda olan diaqram layihə dövründə daxil olan şikayətləri sahələr üzrə əks etdirir.

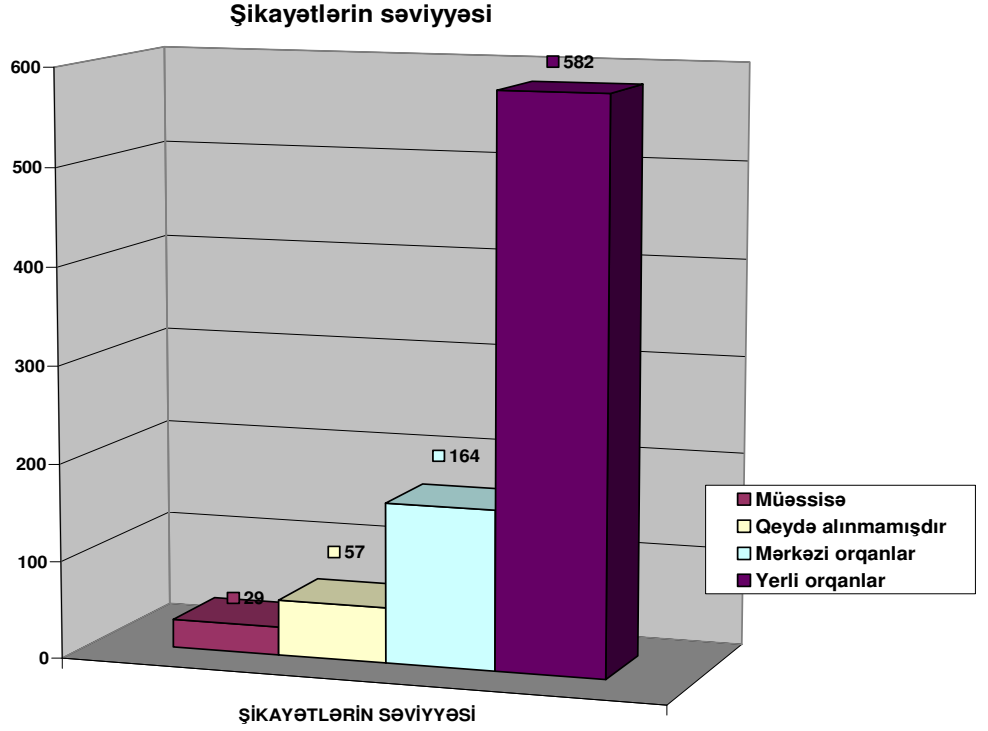
Şikayətlərin sahələr üzrə bölgüsü (layihə boyu)

Şikayətlərin səviyyəsi

Diaqramdan görüldüyü kimi, yerli orqanlar öz vəzifələrinə bir qədər az məsuliyyətlə yanaşır, bu da onların mərkəzi icra orqanlarından bir qədər az kompetentli olmasından irəli gəlir. Bundan əlavə,

vətəndaşlar yerli idarələrlə ilkin əlaqəni özləri yaratmağa məcburdurlar.

Uğurla həll olunmuş məsələlər

Müharibə veteranlarına pulsuz tibbi yardım göstərildi.

Müharibə veteranı ona pulsuz tibbi yardım göstərməkdən imtina edən Bakı şəhəri 4 nömrəli xəstəxanadan şikayət etmişdir. ALAC Səhiyyə Nazirliyinə məsələ ilə bağlı məktub göndərmişdir. Səhiyyə Departamentinin müdiri bildirmişdir ki, şikayətçiyə Stomatoloji Klinikada pulsuz tibbi yardım göstəriləcəkdir. Şikayətçi nəticədə ona pulsuz tibbi yardımın göstərildiyini bildirdi.

Polis tərəfindən qeyri qanuni saxlanılan vətəndaş buraxıldı.

Şikayətçi bildirmişdir ki, Kürdəmirin yerli polisi onun qardaşından 100 ABŞ dolları məbləğində rüşvət tələb etmişdir. Etiraz bildirdiyinə görə, Kürdəmir yerli polis şöbəsi onu həbs etmişdir. Azadlığa çıxmaq üçün isə 600 AZN məbləğində rüşvət tələb etmiş, əks təqdirdə cinayət işi açmaqla hədələmişdir. ALAC məsələ ilə bağlı Daxili İşlər Nazirliyinə məktub göndərmişdir. Kürdəmir rayon polis şöbəsinin rəis müavini həmin şəxsin yol hərəkəti qaydalarını pozduğuna görə saxlanıldığını bildirmişdir. Araşdırmalardan sonra protokol hazırlanmış və şikayətçinin qardaşı 10 AZN məbləğində cərimə ödədikdən sonra buraxılmışdır.

Təqaüdlərin yenidən hesablanmasına nail olunmuşdur.

Şikayətçi onun təqaüdünün düzgün hesablanmadığını bildirmişdir. ALAS-ın Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna göndərdiyi məktubun nəticəsində Fondun şöbə rəisi təqaüdün yenidən gözdən keçirilib hesablandığını bildirmişdir.

İşsiz vətəndaşlara iş təklif olunub.

Vətəndaş iş tapa bilmədiyindən və bundan əlavə işsizliyə görə verilən yardımdan da məhrum edildiyini bildirirdi. İşsiz vətəndaşa iş təklif olunmuşdur.

Pasport rüşvətsiz verildi.

Şikayətçidən onun qızına şəxsiyyət vəsiqəsinin verilməsi üçün 200 ABŞ dolları məbləğində rüşvət tələb olunub. Daxili İşlər nazirliyinin departament sədrinin məsələ ilə bağlı ona göndərilən cavabında bildirilmişdir ki, şikayətdə göstərilən faktlar sübut olunmamışdır, lakin şikayətçinin qızı şəxsiyyət vəsiqəsi almışdır. Eyni hadisə Xanlar rayonunda da baş vermişdir.

Günahsız insan polis tərəfindən azadlığa buraxılmışdır.

Vətəndaş şikayət etmişdir ki, Nərimanov rayon polisi onun oğlunu telefon oğurluğunda şübhəli şəxs qismində saxlayaraq azadlığa buraxılması üçün 1000 AZN məbləğində rüşvət tələb etmişdir. ALAC-ın müdaxiləsindən sonra oğurlanmış telefon tapıldı, cinayətkar müəyyənləşdirildi və şikayətçinin oğlu heç bir problem olmadan azadlığa buraxıldı.

Notariat tərəfindən alınan rüşvətin qarşısı alındı.

Vətəndaş şikayət etmişdir ki, notariat dövlət tarifindən əlavə ödəniş ödəmədən notariat xidmətini göstərmir. ALAC-ın müdaxiləsindən sonra rüşvət alma faktı Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən rədd edildi, lakin tələb olunan xidmət göstərildi.

Nəsimi Rayon Qaz İdarəsinin müdiri vəzifədən azad edildi.

Vətəndaş Qaz İdarəsinin müdirindən onun vəzifəsindən sui-istifadə etməsindən və vətəndaşların üzərinə mövcud olmayan qaz vergisi borclarının qoyulmasından şikayət etmişdir. ALAC-ın Baş Prokurora göndərdiyi məktub Azərbaycanda yönləndirilmiş, araşdırılma aparılaraq səhv düzəldilmişdir.

Bələdiyyədə olan qanun pozuntuları Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq olundu.

Vətəndaş Fizuli rayonunun Bəhmanlı kəndinin bələdiyyə başçısının bələdiyyə işlərini öz istəkləri əsasında həyata keçirməsindən şikayət etmişdir. Audit nəticəsində üzə çıxan məqamlar qanun pozuntularını təsdiq etmişdir. Bələdiyyənin ümumi yığıncağı bələdiyyə başçısının işdən azad olunmasını müəyyənləşdirdi. Bundan əlavə, yerli məhkəmənin bildirdiyinə görə, şikayətçiyə kompensasiya ödənilmişdir.

Qeyri-qanuni tikintilər dayandırıldı.

Qonşular öz rayonlarında evləri üçün təhlükə yaradan qeyri-qanuni tikintidən şikayət etmişlər. ALAC-ın Bakı bələdiyyə rəisi ofisi və Fövqaladə Hallar Nazirliyinə göndərdiyi təkrar məktubundan sonra tikintiye verilən icazə ləğv edilmişdir.

Vətəndaş mənzillə təmin olundu.

Vətəndaş Dövlət Dəmiryol Agentliyindən Fəhlələr üçün nəzərdə tutulan mənzilin rüşvət ödəmədən verilməməsindən şikayət edirdi. Son nəticədə mənzilin vətəndaşa verilməsinə nail olundu.

Kommunal xidmətlər üçün alınan yalnız tariflər ləğv edildi.

Ceyranbatan sakini şikayət etmişdir ki, onun kommunal xidmətlərə görə borcu səhv hesablanmışdır. ALAC-ın Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinə göndərdiyi məktubundan sonra hesablama səhvlər olduğu təsdiq olundu.

Qeyri qanuni tarif artımlarının ləğvi

Vətəndaş şikayət etdi ki, gediş haqqı bir neçə sürücülər tərəfindən qanunsuz olaraq artırılıb. Nəqliyyat və Vergilər Nazirliyinə göndərilmiş məktub qanunu pozmuş sürücünün işdən çıxarılmasına və digər sürücülərə xəbərdarlıqla nəticələndi.

Evin alınması üçün order qaydaya salındı.

Vətəndaş şikayət etdi ki, faktiki olaraq, 1997 ildən bəri Bakının Yasamal ayanunda eyni mənzildə sakin

olmasına baxmayaraq, o, Yasamal Rayonu İcra Hakimiyyətindən orderi ala bilmir. ALAC Yasamal Rayon İcra Hakimiyyətinə məktub göndərib və şikayətçiyə evin alınması üçün orderlə bağlı təlimatların verildiyini qeyd edən müavin tərəfindən cavab alıb

Məhkəmə qərarı ləğv olundu.

Vətəndaş, Nəriman Rayonu Məhkəməsinin onun və oğulluğunun onları mənzillərindən məhrum olmaları haqqındakı qərarından şikayət edir. Ədliyyə Şurası Ali Məhkəmədən Nəriman Rayonu Məhkəməsinin qərarını ləğv etməsini tələb etdi.

Vətəndaşa olan borc ödənildi.

Vətəndaş, seçkilər zamanı xidmət haqqının əvəzinin ödənilməsinin Seçki İdarəsi sədri tərəfindən imtina edildiyi üçün şikayət etmişdir. Mərkəzi Seçki Komissiyasının auditi nəticəsində vətəndaş haqqının əvəzini aldı.

Şikayətçilərin münasibəti

Vətəndaşların korrupsiyaya müqavimət göstərməsi aşağı səviyyədədir. Bəzən vətəndaşlar bilmədən (məlumatlı olmadan) rüşvət və ya korrupsiyaya məruz qalır. Elə hallar da olur ki vətəndaşlar özü rüşvət verməkdə maraqlıdırlar, buna da əsas kimi bürokrat mexanizmlərin mövcudluğunu gətirirlər.

Müraciətçilər mərkəzlərə müraciət etməkdə əsasən müraciətlərin dərhal, onların xeyrinə həll olmasını tələb edirlər. Bəzən isə, müraciət etmədən məsələlərin həllini tələb edirlər.

Elə hallar da var ki, şikayətçilər korrupsiya faktı ilə bağlı əsaslı dəlil gətirməkdə çətinlik çəkirlər və ya məsələnin həllinə kömək göstərə biləcək məlumatları gizli saxlayırlar.

Bəzən isə, vətəndaşlar, məsələlərin həlli ilə bağlı ümitsizlik nümayiş etdirirlər.

Təşkilati quruculuq

ALAC ın elektron saytı Azərbaycan və İngilis dillərində hazırlanmış və şikayətləri online rejimdə qəbul etməyə tamamilə hazırdır. (www.alac-az.org). Həmçinin Şəffaflıq Azərbaycanın da elektron səhifəsi yenilənmişdir (www.transparency-az.org).

Təşkilati inkişaf

Bakı offisindən yerli QHT-lər tərəfindən (ACİ, ABŞ Səfirliyi, Korrupsiya ilə mübarizə üzrə dövlət komissiyası) daha tez tez korrupsiya əleyhinə projelərin hazırlanması zamanı yardım göstərilməsi, korrupsiya əleyhinə müxtəlif projelər çərçivəsində (Marketing Cəmiyyəti, ABA) müsabiqələrin qiymətləndirilməsi xahiş olunur, mərkəz müxtəlif seminarlarda təqdimatlar edir, mətbuata müsahibələr verir və xarici jurnalistlər və beynəlxalq araşdırmaçılar da daxil olmaqla şikayətçilərlə daxili münasibətlər barədə infomasiya ilə təmin edir.

Şəffaflıq Azərbaycan Təhsil Nazirliyi tərəfindən ALAC müştərilərinin qeydiyyat formasını özlərinin qaynar xətti tərəfindən istifadə edilməsi üçün razılığa gələrək nazirliyin korrupsiya ilə mübarizə əleyhinə işçi qrupuna qoşulmağa dəvət olunmuşdur.

Layihənin həyata keçirilməsi regionlarda, xüsusilə gənc nəsil nümayəndələri tərəfindən, yüksək qiymətləndirilir. Regional mərkəzlər gənc fəallara könüllülər proqramı təşkil edir. Burada gənclər üçün pulsuz resurs mərkəzi təqdim olunur. Gənclər mərkəzlərdə pulsuz sürətli İnternetdən,

hüquq və etika sahələrini əhatə edən kitablardan ziyələnirlər. Mərkəzlərdə xaricdə oxuyan tələbələr, ABŞ və Avropa universitetlərinin məzunları könüllülər üçün İngilis dili kursları keçirlər.

Bütövlükdə layihədə 100-dən çox könüllü iştirak edir. Həmin fəallar mərkəzlər tərəfindən qısa müddətli layihələrə yönəldilirlər (beynəlxalq ekspertlərin və müşahidəçilərin tərcüməçiləri və s.).

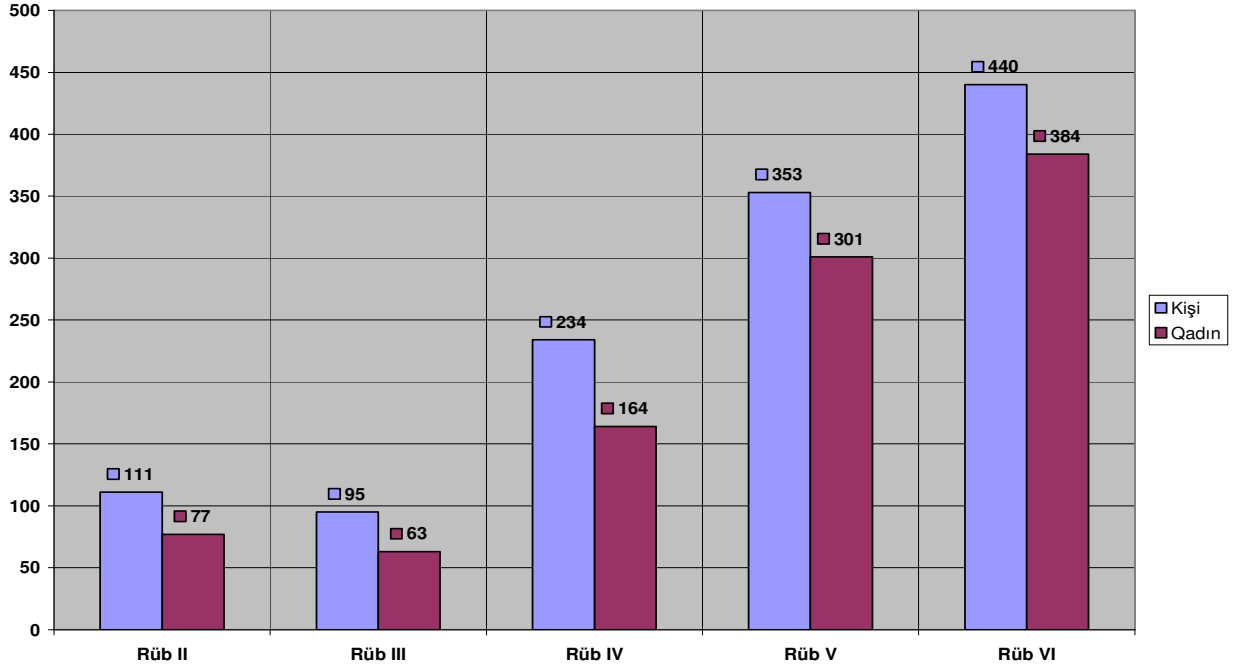
Ümumi statistika

1 Şikayətçilərin cinsi

Ümumilikdə, şikayətçilər arasında kişilər qadınlardan daha aktivdirlər. Bununla belə, qadın şikayətçilərin də sayı kifayət qədər çoxdur. Cinsi qeydə alınmamış şikayətçilərin sayı bu keyslərin Korrupsiya və Cəmiyyət jurnalından götürülməsi faktı ilə izah olunur.

Bu rüb digər şikayətçilərin 44%-ni təşkil edən qadın şikayətçilərin sayında nəzərəcarpacaq artım müşahidə olunmuşdur.

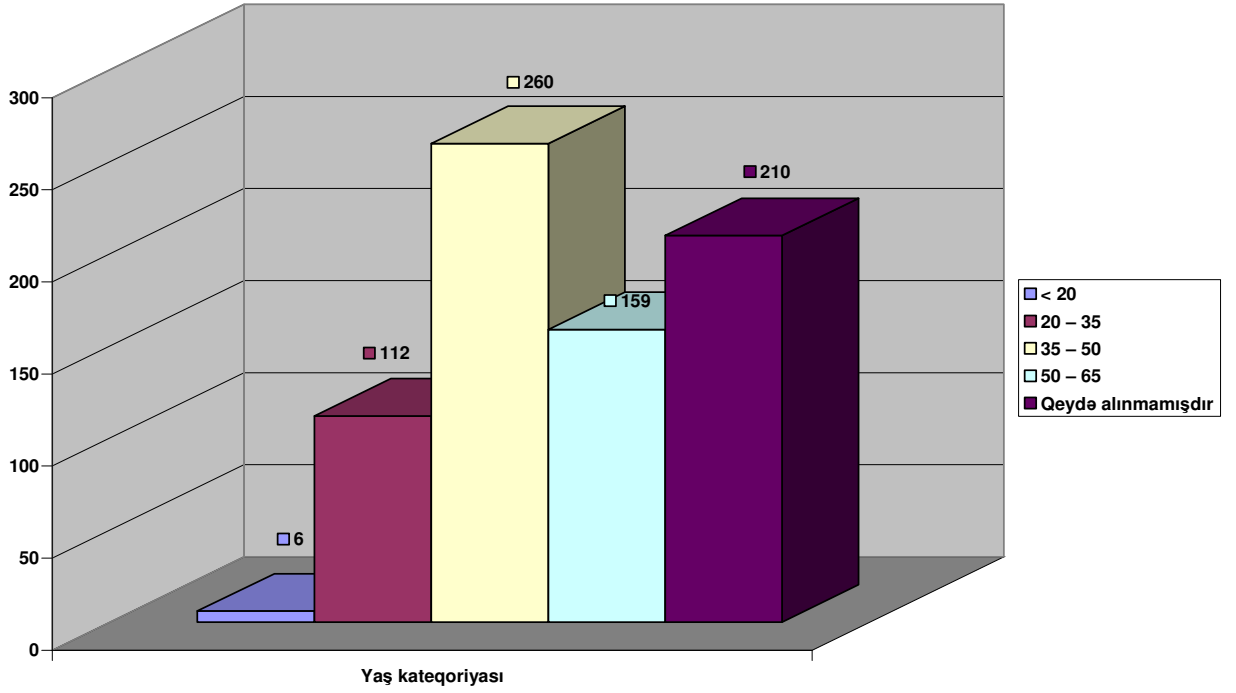
Şikayətlərin cins üzrə bölümü

2 Şikayətçilərin yaşı

Keyslərin bir çoxu müntəzəm məktublar və zənglər vasitəsilə qəbul edilir. Belə ki, qeydə alınmış şikayətçilər 35-50 yaş qrupunu təmsil edən insanlar daha aktivdirlər, lakin 50-65 yaş qrupunun nümayəndələrinin də aktivliyi kifayət qədərdir.

Şikayətlərin yaş kateqoriyasına görə bölümü

4 Müraciətlərin baxılması statistikasısı

Aşağıda görüldüyü kimi, 43% müraciət əsasən layihə ilə maraqlananlar və ya korrupsiyaya aid olmayan müraciətlərdir. 15 % müraciət ilk tanışlıqdan sonra layihə tərəfindən rədd olunmuşdur. Vətəndaşlardan 20 % yazılı müraciət verməkdən imtina etmişdir. 7,2 % müvafiq təşkilatların icraatında olanlar(cavablandırılmamış) və 13,8 % (293 məktub) cavablandırılmışdır, bunlardan 49 baxılması üçün digər orqanlara göndərilmişdir.

